

Prof. dr hab. Andrzej Powałowski
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Gdański

Gdańsk, dnia 30 maja 2023 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej p.t.

**„Przeciwdziałanie antykonkurencyjnym uniom personalnym w organach
spółek kapitałowych w prawie polskim, unijnym i amerykańskim”**

autorstwa mgr. Adriana Bieleckiego

I. Ocena koncepcji, struktury i metodologii rozprawy

Przedłożona do recenzji rozprawa poświęcona została problematyce przeciwdziałania uniom personalnym w organach spółek kapitałowych. Problematyka ta została zaprezentowana w kontekście konstrukcji normatywnych prawa konkurencji obowiązującego w Polsce, Unii Europejskiej oraz w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Wypada w pełni zgodzić się z Autorem, że występowanie unii personalnych w spółkach kapitałowych nie jest obojętne dla działalności gospodarczej prowadzonej przez te spółki i może mieć negatywny wpływ na stan konkurencji na rynku, na którym funkcjonują przedsiębiorcy połączeni unią personalną. Zasadne jest przy tym twierdzenie, że unie personalne mają charakter antykonkurencyjny. Właściwe i zgodne ze stanem faktycznym jest ustalenie Doktoranta odnośnie tego, że w doktrynie publicznego prawa ochrony konkurencji (zarówno polskiej, jak i zagranicznej)

problematyka unii personalnych pozostaje niezbadana, choć, jak się podkreśla, zasługuje ona na szczegółowe analizy.

W ślad za tym Doktorant formułuje cel badawczy dysertacji doktorskiej i określa zagadnienia badawcze, a w ich ramach konstruuje właściwe hipotezy. Celem badawczym jest znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy instrumenty prawne mogą kreować bodźce przeciwdziałające tworzeniu lub funkcjonowaniu antykonkurencyjnych unii personalnych. W ramach tego celu, jak zaznacza Doktorant, niezbędne jest ustalenie sposobu oraz zakresu wpływu rozwiązań normatywnych na wskazane unie personalne. Tym samym zagadnienie badawcze obejmuje analizę podstawowych instrumentów prawa ochrony konkurencji w poszczególnych, wybranych porządkach prawnych pod kątem ich możliwego zastosowania w celu przeciwdziałania antykonkurencyjnym uniom personalnym.

Na tle celu badawczego oraz wskazanego zagadnienia badawczego Doktorant formułuje w sposób właściwy hipotezę badawczą zakładając, że: „instrumenty prawne obecne w każdym z analizowanych porządków mogą (przynajmniej pośrednio) służyć przeciwdziałaniu antykonkurencyjnym uniom personalnym”. Przyjmuje zarazem, że „prawo amerykańskie – poprzez posiadanie instrumentu prawnego skierowanego wprost przeciwko uniom personalnym między konkurentami – czyni to w szerszym zakresie.”

W pełni podzielam zdanie Autora rozprawy, że nie można zrozumieć istoty zjawiska unii personalnych bez odniesienia się do wybranych aspektów prawa spółek, ponieważ prawo ochrony konkurencji reguluje zasadniczo relacje pomiędzy przedsiębiorcami, a zatem pojęcie unii personalnych ma swe źródło w instytucjach prawa korporacyjnego spółek i jest definiowane poprzez odniesienie do pojęcia organu spółki.

Autor dysertacji wytycza, jak można przyjąć – zasadnie - zakres analizy, i ogranicza go do spółek kapitałowych, wskazując, że stanowią one dominującą formę wykonywania działalności gospodarczej, a ich cechy umożliwiają osiągnięcie efektywności w ramach organizacji przedsiębiorstw dominujących w rozwiniętych gospodarkach rynkowych.

Zaznaczam jednoznacznie, że ze wszystkimi twierdzeniami i tezami sformułowanymi przez Autora rozprawy w pełni zgadzam się. Wszystkie one bowiem należy uznać za takie, która przedstawiają określone wartości badawcze i mogą być potraktowane jako punkt wyjścia dla rozważań naukowych. Każde twierdzenie i każda sformułowana w pracy teza (hipoteza) została właściwie sformułowana oraz jest w pełni jasna i zrozumiała.

Wyrażam przekonanie, biorąc pod uwagę treść poszczególnych rozdziałów pracy, że Autor postrzega problem przeciwdziałania antykonkurencyjnym uniom personalnym w organach spółek kapitałowych w sposób kompleksowy i pełny. Odzwierciedla to zarówno plan dysertacji, jak i treść poszczególnych fragmentów pracy. Odpowiednio, przy zachowaniu właściwych proporcji, scharakteryzowane zostały problemy definicyjne i pojęciowe, związane z uniami personalnymi, ładem korporacyjnym w spółkach, prawem konkurencji oraz kontrolą koncentracji przedsiębiorców. Zagadnienia te rozpatrywane są przez Autora w różnych częściach dysertacji i większość rozważań zawartych w pracy jest im poświęcona.

Poszczególne problemy podniesione w pracy, twierdzenia i tezy Autor wspiera odpowiednimi argumentami i wysnuwa właściwe wnioski. Stwierdzam zatem, w związku z tym, że tytuł dysertacji odpowiada treści owych problemów, twierdzeń i tez. Przyczynia się to do zasadniczo odpowiedniego układu i kompozycji poszczególnych części dysertacji.

Ponadto także, co wyraźnie dostrzegam, treść recenzowanej pracy i wszystkich jej części stanowi odpowiednie podłoże merytoryczne dla prezentacji i analizy problemu antykonkurencyjnych unii personalnych.

Treść pracy pozwala na wykazanie zasadności zarysowanego we Wstępie do rozprawy celu badawczego oraz uznanie, że cel ten został w pełni osiągnięty. W tym kontekście wybór tematu pracy wydaje się jak najbardziej właściwy, a przyjęta przez Autora koncepcja odnosząca się do kierunku i sposobu prowadzenia badań jest w pełni prawidłowa.

W pełni akceptuję także uzasadnienie wyboru tematyki dysertacji. W literaturze brak jest opracowania całościowo omawiającego zagadnienia przeciwdziałania antykonkurencyjnym uniom personalnym a zatem recenzowana praca lukę tę odpowiednio wypełnia. Z całą pewnością, odniesienie się do wskazanego zagadnienia w perspektywie rozwiązań normatywnych i instytucji prawnych, a także procedur jest zadaniem zarówno użytecznym, jak i nowatorskim, podjętym nie tylko w celu zaspokojenia własnych ambicji badawczych Doktoranta.

Wszelkie pojawiające się w doktrynie i orzecznictwie kontrowersje, związane w szczególności z analizą obowiązującego prawa, konstrukcjami i wykorzystaniem instrumentów wpływu na antykonkurencyjne unie personalne w sposób udany i trafny Autor nie tylko prezentuje, ale stara się je odpowiednio, przy użyciu właściwej argumentacji rozstrzygać, zestawiać ze sobą, wyjaśniać lub godzić.

Struktura rozprawy jest zasadniczo poprawna, jako że uwzględnione zostały i niekiedy odpowiednio uszeregowane podstawowe kwestie składające się na problematykę antykonkurencyjnych unii personalnych. Nie jest ona nadmiernie rozbudowana, choć wielowątkowa. W moim przekonaniu trudno byłoby więc pominąć szereg kwestii, nawet z pozoru nieistotnych (np.

dotyczących ewolucji rozwiązań prawnych), ponieważ mogłoby się to odbyć ze szkodą dla pracy.

Rozprawa składa się z Wprowadzenia, Podsumowania oraz sześciu rozdziałów (zarówno Wprowadzenie, Podsumowanie, jak i rozdziały zostały oznaczone cyframi arabskimi, przy czym przed tytułami rozdziałów brak oznaczenia: „Rozdział”, jest tylko cyfra) odnoszących się do następujących kwestii: - charakterystyki unii personalnych i ich usytuowania w kontekście społeczno-gospodarczym (2); - identyfikacji instrumentów amerykańskiego, unijnego i polskiego prawa ochrony konkurencji odnoszących się do problematyki unii personalnych (3); - zakazu zawierania antykonkurencyjnych porozumień (4); - zakazu monopolizacji i nadużywania pozycji dominującej (5); - kontroli koncentracji przedsiębiorców jako instrumentu przeciwdziałania antykonkurencyjnym uniom personalnym (6); - zakazom tworzenia unii personalnych i stosowania nieuczciwych metod konkurowania w prawie amerykańskim (7).

Powyższe uwagi i informacje przesądzają, co wyraźnie podkreślam, o ocenie recenzowanej dysertacji. Wskazać trzeba, że dysertacja jest dziełem, w ramach którego podniesione zostały istotne, zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia, problemy związane z antykonkurencyjnymi uniami personalnymi. Dzieło to wykazuje się nowatorskim charakterem z uwagi na treść, zakres i przedmiot rozważań, jego Autor postrzega podnoszone kwestie w kontekście doktryny i dogmatyki prawa, międzynarodowych, amerykańskich, oraz unijnych zasad i rozwiązań normatywnych, a także krajowych aktów prawnych. Charakterystyczna dla poszczególnych fragmentów dysertacji jest wielowątkowość wywodu, dbałość o „wyczerpanie” tematów podnoszonych w pracy, prawidłowe postrzeganie istoty problemów, prezentacja argumentów i wyciąganie odpowiednich wniosków.

Monografia oparta została na wielu tekstach źródłowych. Są one odpowiednio posegregowane w ramach sporządzonych wykazów, takich jak: Wykaz aktów prawnych, Bibliografia, Wykaz raportów, Wykazy orzecznictwa, w tym: Orzecznictwo Prezesa UOKiK, Orzecznictwo sądów polskich, Orzecznictwo sądów unijnych, Orzecznictwo Komisji Europejskiej. Warto także zauważyć, że Autor recenzowanej monografii umiejętnie przytoczył, zacytował i skomentował poglądy doktryny. Własne stanowisko wsparł argumentami zawartymi w sporym zestawie literatury, w tym zagranicznej. Wykaz literatury obejmuje 171 pozycji. W pracy nie zabrakło szerokiej argumentacji i trafnych wywodów opartych na literaturze przedmiotu. Niewątpliwie argumentacja Autora została wzbogacona także poprzez właściwą analizę bardzo licznych orzeczeń. Autor formuje obszerny ich wykaz obejmujący w szczególności orzecznictwo amerykańskie (51 pozycji), unijne (76 pozycji) i krajowe (28 pozycji).

Pozytywnie oceniam efekt pracy Autora w zakresie wytyczenia przez Niego zakresu, a zarazem obszaru badań oraz skupienie uwagi na instrumentach przeciwdziałania antykonkurencyjnym uniom personalnym jako tych, które są najistotniejsze z perspektywy eliminacji niekorzystnych zjawisk w obszarze konkurencji. Autor dysertacji uwzględnił w rozprawie badaną problematykę w jej złożoności merytorycznej, co oczywiście wpływa bardzo pozytywnie na wartość rozprawy.

Pozytywnie również oceniam wykorzystane przez Autora metody badawcze, w tym w szczególności metodę dogmatyczną oraz prawnoporównawczą. Ta ostatnia została wsparta metodą analizy opartej na badaniu kosztów społecznych związanych z funkcjonowaniem norm prawa ochrony konkurencji w badanych systemach prawnych. Stwierdzam, że Autor dysponuje odpowiednią wiedzą odnośnie zastosowanych metod i - co wypada

zauważyć - metody te w rzeczywistości stosuje, co pozwala mu na pełne przedstawienie badanych zagadnień w kontekście poglądów doktryny i judykatury.

II. Uwagi szczegółowe odnoszące się do zawartości merytorycznej pracy

Jednoznacznie stwierdzam na wstępie, iż w moim przekonaniu rozprawa spełnia wymogi poprawności merytorycznej. Jest pracą czyniącą zadość nie tylko standardom naukowym w zakresie wywodu teoretycznego oraz różnego rodzaju analiz, ale standardy te przerasta. Praca jako całość i zawarte w niej wywody świadczą o wiedzy Doktoranta w przedmiocie przeciwdziałania antykonkurencyjnym uniom personalnym a także działań organów państwa (jak również instytucji unijnych), zmierzających do osiągnięcia pożądanych efektów we wskazanym obszarze realizacji zadań.

Autor dotyka w swej pracy skomplikowanej materii, a to z racji zróżnicowanych, charakteryzowanych w pracy reżimów prawnych – prawa amerykańskiego, prawa Unii Europejskiej oraz prawa krajowego. Ich konfrontacja prowadząca do twórczych porównań i wyciągania odpowiednich wniosków pozwoliła Autorowi na wykazanie się erudycją i biegłością co do odpowiedniego wywodu prawniczego.

Przywilejem, a jak sądzę także obowiązkiem recenzenta pracy doktorskiej jest znalezienie i wskazanie nie tylko walorów takiej pracy, ale również jej mankamentów. Dostrzegam takie, choć nieliczne, w dysertacji przedłożonej przez Doktoranta. W efekcie, pozwalam sobie zauważyć, że w moim przekonaniu warto byłoby odnieść się w pracy, nieco szerzej niż uczynił to Autor, do kontekstu społeczno - ekonomicznego unii personalnych nadając jej w ten sposób charakter, choćby częściowo, interdyscyplinarny. Być może dobrze

by było wskazać także na unie personalne, do których dochodzi poza sferą funkcjonowania spółek kapitałowych lub w relacjach tych spółek z innymi uczestnikami rynków, co wzbogaciłoby pracę w wymiarze informacyjnym.

Zaznaczam przy tym jednoznacznie, że każdy autor, także Autor recenzowanej dysertacji, jest ze wszech miar upoważniony do prezentowania treści swojej pracy w konfiguracji i zawartości uznanej przez Niego za prawidłową. Zgłoszone przeze mnie uwagi nie zmieniają mojej pozytywnej oceny recenzowanej pracy.

III. Uwagi odnoszące się do kwestii formalnych

Z punktu widzenia poprawności formalnej recenzowana dysertacja w pełni, całkowicie odpowiada standardom odnoszonym do prac doktorskich.

Odnosnie jej walorów, należy dostrzec, że zawiera ona dużo przypisów, także i takich, które mają charakter merytoryczny. Ich wprowadzenie do dysertacji wymagało od Autora zapoznania się z wieloma źródłami i przeanalizowania ich pod kątem możliwości wykorzystania w pracy doktorskiej.

Obszerna jest bibliografia dysertacji, ma ona zasadniczo właściwą konstrukcję, zawiera prawidłowe elementy. Bogaty jest wykaz wykorzystanej w pracy literatury, w tym przede wszystkim zagranicznej. Obszerny jest także wykaz orzecznictwa.

Praca napisana została dobrym językiem, jest zgodna ze wszelkimi regułami stylistyki i gramatyki.

Z formalnego tylko punktu widzenia praca nie jest jednak wolna od pewnych, nielicznych mankamentów. Stwierdzam mianowicie, że:

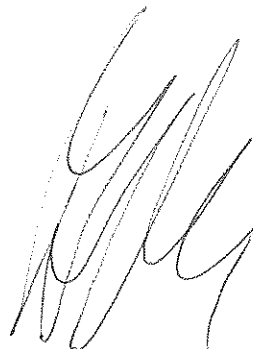
- wykaz aktów prawnych powinien być umieszczony w pracy na jej końcu, razem z innymi wykazami (literatury, orzecznictwa i in.);

- w wykazie literatury (bibliografia) autorzy poszczególnych opracowań powinni być wskazywani alfabetycznie, poczynając od ich nazwisk, a nie imion;
- w wykazie aktów prawnych należy akty te zamieszczać niekoniecznie według kolejności alfabetycznej, lecz wg innego kryterium, np. chronologicznie lub według hierarchii albo miejsca uchwalenia;
- strony tekstu powinny być oznaczone cyframi, bez dodatkowego wskazania (w pracy jest: str.);
- należy uporządkować spis treści, a w konsekwencji dokonać korekt w samej treści, ściślej: w jednostkach redakcyjnych, bowiem Autor pracy nie w każdym rozdziale (na jego początku i końcu) umieszcza wprowadzenia i podsumowania. W części rozdziałów są one umieszczone, w innych nie, lub nazywają się inaczej (np. wstęp, podsumowanie i wnioski). Sprawa dodatkowo komplikuje się ponieważ Autor zamieszcza wprowadzenia do niektórych podrozdziałów, ale do innych podrozdziałów takich wprowadzeń nie ma.

IV. Wniosek końcowy

Stwierdzam, że przedłożona rozprawa doktorska p.t. „Przeciwdziałanie antykonkurencyjnym uniom personalnym w organach spółek kapitałowych w prawie polskim, unijnym i amerykańskim” spełnia wszelkie wymogi stawiane pracom doktorskim określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742. Jest ona oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego, a jej Autor wykazał się wiedzą teoretyczną w zakresie prawa oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wobec powyższego wnoszę o podjęcie dalszych czynności w przewodzie doktorskim Pana Magistra Adriana Bieleckiego.

A handwritten signature in black ink, consisting of several fluid, overlapping strokes that form a cursive, illegible name.